

N:o 114.

Af herr **O. R. Themptander**, om anstånd med uppförande af de beslutade byggnaderna för Riksdag och riksbank å Helgeandsholmen.

Det af 1888 års Riksdag fattade beslut, som afsåg kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen till Artilleriplanen, har numera gått i verkställighet och, sedan de å nämnda holme hittills befintliga byggnader blifvit till större delen rifna, förestår nu utförandet af de två byggnader för Riksdagen och riksbanken, hvilka af samma Riksdag beslötos. Allvarliga betänkligheter hafva alltid framställts från åtskilliga håll mot dessa båda byggnaders förläggande å holmen, och de finnas utförligt utvecklade i två motioner vid 1891 års riksdag, väckta af friherre af Ugglas och herr Walldén, samt i den af herr Fränckel vid samma riksdag afgifna reservation mot sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:r 3 öfver berörda motioner, och jag tillåter mig att hänvisa till och åberopa hvad i dessa aktstycken finnes anfördt om olämpligheten af två byggnaders uppförande på holmen enligt 1888 års beslut. Befogenheten af deras anmärkningar framträder dock nu på ett mera i ögonen fallande sätt, sedan större delen af de gamla byggnaderna på holmen blifvit afbröjd, och den allmänhet, som ej är van att med säkerhet bedöma dylika förhållanden efter ritningar och planer, med egna ögon kan iakttaga, huru belamrad med byggnader den i det hela ganska lilla holmen måste blifva, huru långt åt öster riksdagshuset måste framskjutas och derigenom med sina dimensioner verka menligt på kongl. slottet eller, hvad än mera blir förhållandet, nedtryckas af detta, huru en stor del af bankhuset måste byggas å utfyllningar i strömmen och huru den tillämnade, icke mindre än 60 fot breda gatan mellan de båda byggnaderna kommer att utmynna liksom i en gränd, då den skall fortsättas af Drottninggatan, som icke ens

uppnår två tredjedelar af nyss angifna bredd. Det må icke heller väcka förundran, om 1888 års riksdagsbeslut i detta ämne visar sig vid utförandet blifva mindre gynsam, ty sällan torde väl ett beslut i en så vigtig fråga hafva fattats med så liten föregående utredning som då. Den motionär, hvilken har förtjensten att hafva föranlett Riksdagen att definitivt gripa sig an med Helgeandsholmens befriande från derå förut befintliga byggnader för att kunna användas för annat ändamål, föreslog icke i sin motion uppförande af två byggnader å holmen. Lika litet var sådant föreslaget i den kongl. proposition, som framlades vid 1887 års riksdag, ty i strid mot hvad som derom i tryck förekommit, ber jag få erinra, att nämnda proposition afsåg endast *en* byggnad å holmen, hvilken skulle inrymma lokaler för både Riksdag och riksbank. På den kongl. propositionen stödde motionären ock sitt förslag om *en* byggnad, men 1888 års Riksdag beslöt enligt ett i sista stunden framkastadt förslag att uppföra *två* byggnader å holmen. Villigt medgifver jag, att stora olägenheter kunna hafva blifvit förbundna med Riksdagens och riksbankens inrymmande i samma byggnad, och särskildt att denna i följd deraf behöft blifva för stor eller också kommit att blifva otillräcklig. Men då Riksdagen för att förekomma sådant beslöt bygga två hus på holmen i stället för ett, innefattade detta ett alldeles nytt uppslag, och dess bringande till verkställighet befarar jag skola komma att bedömas temligen strängt af framtiden. Grundskilnaden mellan *två* och *ett* hus på holmen ligger ju deri, att, när såsom nu är meningen, *två* hus byggas, det större huset måste skjuta fram alldeles för långt åt öster, under det att *ett* hus, om äfven stort, kan förläggas längre åt vester och derigenom blifva mera oberoende af slottsbyggnaden. Är fråga endast om *en* byggnad, behöfver man naturligtvis ej heller göra på långt när så stora utfyllningar i strömmen, i synnerhet om man lyckas frigöra sig från den tankegången, att Drottninggatan oundgängligen måste förlängas i *rak* linie öfver holmen, och i stället låter dess fortsättning gå bågformigt kring den å holmen uppförda byggnaden. Jag vill ock antyda, utan att närmare ingå på ämnet, huru önskvärdt det vore att kunna lösa denna fråga utan de mera vidtutseende rättsliga förvecklingar, som kunna uppstå genom större utfyllningar i vattnet.

Den ofvan antydda olägenheten af riksdagshusets framdragande för långt åt öster har emellertid, det medgifver jag, nu mera gjort sig gällande i vida högre mån än Riksdagen år 1888 kunde antaga, och detta beroende på de så betydligt stegrade anspråk på utrymme inom så väl riksdagshuset som bankhuset, hvilka efter den tiden framträdt och måst tillgodoses. Det är helt andra och större byggnader, som nu äro afsedda att utföras, än man år 1888 beräknade, och i detta vigtiga förändrade förhållande ligger i min tanke en fullgiltig anledning för Riksdagen att låta den år 1888 beslutade planen

underkastas en revision. Det är emellertid icke blott behovet af ökad utrymme inom hus, utan äfven den på senare tid i den ursprungliga planen tillkomna förändring, enligt hvilken gatan mellan de båda byggnaderna skall betydligt tillökas på bredden, som medverkat till att hela byggnadskomplexen kommer att få längre utsträckning i öster och vester, än Riksdagen år 1888 kunde antaga. Huru betänkligt detta förhållande är hafva nog de, som sysslat med den nu föreliggande planen, fullkomligt väl insett och därför så långt de med sina förutsättningar förmått sökt hushålla med utrymmet inom byggnaderna, men just därför torde det icke heller sakna sitt intresse att, innan det blir för sent, jemväl undersöka, huru vida icke man i vissa afseenden gått för långt i fråga om hushållning med utrymme och med anordnande af mindre tillfredsställande lokaler i entresolvåningar och dylikt blott af den hänsyn, man måst taga till att icke göra byggnaderna för stora. Bättre är väl dock att bygga blott ett hus å holmen, som för sitt ändamål erbjuder tillräckligt utrymme för en längre framtid, än att bygga två hus, med hvilka man i följd af bristande utrymme eller mindre väl anordnade lokaler snart måste känna sig mindre väl till freds. Äfven ur sist angifna synpunkt kan nog den plan, man nu står i begrepp att utföra, tarfva en revision.

Riksdagen kan vara uttröttad vid de många olika försök, som i mer än tjugtu år gjorts att lösa dessa byggnadsfrågor, Riksdagen erfar dagligen under sin sammanvaro det trängande behovet af rymligare och mera tidsenliga lokaler för Riksdagen och dess delegationer, och intresset att för riksbanken anskaffa en ändamålsenlig byggnad är med rätta stort, men då man nu efter hvad under de senaste åren skett måste anses stå lösningen af dessa frågor temligen nära, bör det dock, efter mitt förmenande, vara en angelägen omsorg för Riksdagen att icke förhastiga sig med att utföra för sekler afsedda byggnadsföretag, innan planerna därför underkastats den sorgfälligaste granskning. De, hvilka hittills haft i uppdrag att besörja verkställighet af 1888 års riksdagsbeslut, hafva nedlagt det mest förtjenstfulla arbete i detta sitt värf, men deras uppgift har varit att verkställa, ej att kritisera Riksdagens beslut. En sådan kritik, verkställd af sakkunnige, hvartill jag räknar så väl i byggnadsvärf kunnige som äfven sådana, hvilka förstå att bedöma behovet af utrymme och inredningen i byggnaderna, skulle i min tanke vara egnad att betrygga Riksdagen för att icke i detta viktiga fall låta planer komma till utförande, öfver hvilka man sedermera skulle endast hafva att klaga, utan möjlighet till ändring eller rättelse. Om en sådan kritik eller revision, utförd med sakkunskap och ovelld, icke ger anledning att i hufvudsak ändra den nu föreliggande planen, är ökad trygghet för lämpligheten af densamma vunnit, och olägenheten endast ungefär ett års uppskof. Skulle en närmare

granskning af planen åter leda till en allmännare insigt om behovet af dess förändring i någon väsentlig mån, så att man t. ex. funne endast en af de nu ifrågasatta byggnaderna kunna lämpligen förläggas å holmen, blefve det ju en ovärderlig fördel att i tid hafva upptäckt ett sådant förhållande.

Af dessa skäl tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen må besluta, att med utförande af de beslutade byggnaderna för Riksdag och riksbank å Helgeandsholmen skall anstå, samt att låta de uppgjorda planerna till holmens bebyggande och byggnadernas inredning underkastas en ytterligare sorgfällig granskning på sätt jag ofvan antydt, med bemyndigande för dem, åt hvilka granskningen anförtros, att i hvarje afseende framställa de förslag, hvilka de anse bäst vara egnade att främja dessa byggnadsfrågors lösning.

Stockholm den 28 januari 1894.

O. R. Themptander.